

De kleine
Noten lezen

voor
dummies[®]

Michael Pilhofer
Holly Day

BBNC
uitgevers

Amersfoort, 2016

Inhoud

Inleiding	9
Hoofdstuk 1: Je eerste noten kraken	13
Bij het begin beginnen	15
I've got rhythm!	15
Meet the beat: het metrum	16
Noten en nootwaarden	18
Hoe noten eruit zien	18
Wat is een nootwaarde?	20
Hele noten	21
Halve noten	23
Kwartnoten	23
Achtste noten en kleiner	25
Gepunteerde en overgebonden noten	27
Gepunteerde noten	27
Overgebonden noten	28
Alles door elkaar	28
Hoofdstuk 2: De broodnodige rust	31
Hoe kan ik een rust herkennen?	32
Hele rusten	33
Halve rusten	34
Kwartrusten	35
Achtste rusten en kleiner	36
Gepunteerde rusten	37
Alles door elkaar	38

Hoofdstuk 3: De maat houden	41
Maatsoort aanduidingen	41
Maten	42
Enkelvoudige maatsoorten	44
Maten en metrum in enkelvoudige maatsoorten	46
Oefeningen in het tellen van enkelvoudige maatsoorten	49
Samengestelde maatsoorten	50
Maten en metrum in samengestelde maatsoorten	52
Oefeningen in het tellen van samengestelde maatsoorten	54
Onregelmatig samengestelde maatsoorten	55
Hoofdstuk 4: In een natuurlijk ritme komen	59
Eerst iets over ritme	60
Wat je over cadans en syncopen moet weten	61
De algemene regels voor het leggen van accenten	61
Syncopen: een accent overslaan	62
De opmaat; de uitzondering op de regel	64
Antimetrische figuren: triolen en duolen	66
Triolen maken het interessanter	66
En wat zijn duolen dan wel?	68
Hoofdstuk 5: De notenbalk	69
Notenbalken, notenschrift en sleutels	70
De sleutels	70
Hele en halve toonafstanden en voortekens	75
Aan de slag met halve tonen	76
En nu de hele tonen	80
Wat zijn voortekens?	81
Hoofdstuk 6: Waar zitten die noten op de piano en de gitaar? ..	87
Noten op de piano	88
Noten op de gitaar	89
Ezelsbruggetjes om nootnamen te onthouden	91
De vioolsleutel	91
De bassleutel	92

Hoofdstuk 7: Tempo en dynamiek	93
Neem de tijd voor het juiste tempo	94
De metronoom: niet alleen iets voor hypnotiseurs	95
Andere tempoaanduidingen	97
Versnellen en vertragen: verandering van tempo	99
Dynamiek: hard en zacht	100
Veranderende sterkte	101
Pedaalaanduidingen voor de piano	102
Hoofdstuk 8: Toonvorming en klankkleur	107
Klankkarakter	108
Aanzet	108
Klankkleur	109
Afronding	110
Een band opbouwen: iets over akoestiek	111
Boventonen	112
Hoofdstuk 9: Intervallen: voor de echte cracks	115
Harmonische en melodische intervallen	116
Stamtoonafstand: een kwestie van tellen	117
Chromatische toonafstand: een kwestie van rekenen	120
Primes, octaven, kwarten en kwinten	121
Reine primes	122
Overmatige primes	123
Octaven	123
Kwartens	125
Kwinten	128
Secundes, tertsen, sexten en septimes	129
Secundes	129
Tertsen	130
Sexten en septimes	131

Hoofdstuk 10: De tien meest gestelde vragen over noten lezen 135

Is noten lezen echt zo belangrijk?	136
Als ik al muziek kan maken zonder iets van notenschrift te weten, waarom zou ik het dan nog leren?	136
Je leert het best noten lezen met behulp van een piano. Moet ik nu echt ook piano leren spelen?	137
Is er een snelle en makkelijke manier om te leren noten lezen?	137
Violsleutel (van onder naar boven)	138
Bassleutel (van onder naar boven)	138
Staat noten lezen mijn vaardigheid om te improviseren in de weg?	138
Als ik noten kan lezen, kan ik dan direct bladmuziek zingen?	138
Ik zou graag piano spelen. Moet ik daarvoor echt twee verschillende notensleutels aanleren?	139
Waarom uitgerekend twaalf noten?	139
Hoe kan ik een muziekstuk dat ik wil spelen het best aanleren?	139
Welk voordeel heeft de standaard muzieknotatie voor een gitarist ten opzichte van tabulatuur?	140
Index	141

Inleiding

Welkom bij *De kleine Noten lezen voor Dummies!* Wat denk je bij de woorden *noten lezen*? Doemt er een beeld op van een muzikleraar die je van achter de piano fronsend aankijkt? Of misschien een beeld van muziekstudenten die ijverig proberen toonladdertjes te spelen? Als een van deze beelden in de buurt komt van wat volgens jou noten lezen is, dan is dit boek hopelijk een aangename verrassing.

Een van de belangrijkste dingen om te onthouden is dat er eerst muziek was, en toen pas het noten lezen. Muziek bestond al duizenden jaren voordat er theorieën bedacht werden om uit te leggen wat mensen wilden uitdragen met hun getrommel. Dus denk niet dat je geen goede muzikant kunt worden als je geen noten hebt leren lezen. Sterker nog, als je een goede muzikant *bent*, dan weet je al veel, je weet alleen niet welke woorden en formules horen bij wat je doet.

De principes en regeltjes die bij het noten lezen horen, zijn een soort grammatica voor de 'taal' muziek. Ook grammatica ontstond pas lang nadat mensen met elkaar hadden leren praten. Net zoals het door middel van geschreven taal mogelijk is om achteraf en op afstand conversaties en verhalen te 'horen' precies zoals de conversaties hebben plaatsgevonden of zoals de bedenker het verhaal bedoelde, maakt het notenschrift het mogelijk voor andere muzikanten om composities te lezen en na te spelen op exact de manier zoals de componist het bedoelde. Leren noten lezen is net zoiets als een vreemde taal leren, waarbij je uiteinde-

lijk in staat bent om de muziek in je hoofd te 'horen' terwijl je bladmuziek leest.

Zelfs de meest elementaire basiscursus noten lezen levert handvatten om je muzikale mogelijkheden en vaardigheden te vergroten. Met een behoorlijke vaardigheid in het noten lezen kun je klassieke pianomuziek spelen.

Over dit boek

De kleine Noten lezen voor Dummies is opgezet om je alles te leren wat nodig is om moeiteloos een ritme te tikken, partituren te lezen en te doorzien hoe een stuk muziek zich ontwikkelt.

Elk hoofdstuk is zoveel mogelijk opzichzelfstaand, je hoeft niet alle voorafgaande hoofdstukken te hebben gelezen om het volgende te begrijpen. Het helpt natuurlijk wel, aangezien kennis van muziek is opgebouwd uit eenvoudige concepten die samen een complex bouwwerk vormen.

Om de informatie te vinden die je zoekt, kun je de inhoudsopgave als uitgangspunt nemen, of bladeren door de index achter in dit boek.

Voor wie dit boek is bedoeld

Dit boek is geschreven voor alle soorten muzikanten, van de absolute beginnening die nog moet leren het notenschrift te lezen tot en met de doorgewinterde muzikant die weet hoe je een muziekstuk in elkaar zet maar zich nooit heeft druk gemaakt om muziek te leren lezen afgezien van wat gitaargrepen en *lead sheets*.

Pictogrammen in dit boek

Pictogrammen zijn handige kleine afbeeldingen die bedoeld zijn om je te wijzen op belangrijke informatie. De volgende pictogrammen kun je in dit boek tegenkomen in de linker marge:

TIP

Dit pictogram wijst je op goed advies en informatie die je helpt om sleutelbegrippen te doorgronden.

PAS OP

Als we iets bespreken dat misschien moeilijk of verwarrend kan zijn, gebruiken we dit pictogram.

TECHNISCHE
INFO

Dit pictogram markeert informatie die, laten we zeggen, nogal technisch van aard is. Je kunt het lezen als je wilt, maar ook eventueel overslaan.

BELANGRIJK

Als we iets belangrijks vertellen of iets wat je naar ons gevoel goed in je oren moet knopen, slingeren we dit pictogram erin.

We hopen dat je net zoveel plezier zult beleven aan het lezen van dit boek als wij hebben gehad bij het schrijven ervan. Ga lekker zitten, lees en begin je eigen muzikale avontuur!

Hoofdstuk 1

Je eerste noten kraken

Iedereen heeft wel eens op een of andere manier wat muzikles gehad. Dat kan gaan om pianolessen van een rimpelige oude pianoleraar of alleen een beetje muzikles op de basisschool. In elk geval hebben we allemaal wel eens meegeklapt of -getikt op de maat van de muziek.

Misschien leken de muziklessen toen een beetje nutteloos, of alleen maar een excuus om eens een klasgenoot op zijn hoofd te tikken. Hoe dan ook, de maat tikken is precies waarmee we moeten beginnen. Zonder ritme is er geen orde in de muziek en kun je er niet op dansen of met je hoofd schudden. Hoewel de andere bestanddelen van muziek (toonhoogte, melodie, harmonie enzovoort) verdomd belangrijk zijn, heb je zonder ritme niet echt een song. Daarom beginnen we dit boek met ritme.

Maak je geen zorgen. Je hoeft geen metronoom of percussionist te zijn om maat te houden. Alles om je heen heeft ritme, van vogels tot auto's tot baby's, inclusief jijzelf.

In muziek is ritme een patroon van regelmatige of onregelmatige pulsen. Het eerste wat je altijd doet bij het maken van muziek is proberen het ritme te pakken te krijgen. Doordat muziek kan worden opgeschreven is het mogelijk om het werk van andere componisten te interpreteren en het ritme te produceren dat ze bedoelden.

MARK MALLMAN, MUZIKANT, OVER REGELS

TIP

Laat theorie je niet tegenwerken. Theorie is gereedschap dat je gebruikt om te komen waar je naar toe wilt. Onthoud dat je zelf de baas bent over je muziek. Maar tegelijkertijd is theorie een taal die het je mogelijk maakt om duidelijker en makkelijker te communiceren met andere muzikanten. Soms voel ik de noodzaak om een extra bassist in te huren, en dan zet ik die twee jongens, die een fantastische techniek hebben en alles weten van dit soort muziek, bij elkaar, maar ze hebben geen theoretische basiskennis. Dan roep ik midden in een liedje: 'En nu naar de VI' en dan hebben ze een eeuw nodig om uit te vinden wat ik bedoel. Aan zo iemand heb ik niks. Elke muzikant hoort een zekere theoretische basiskennis te hebben, zoals toonladders, en hoe het met ritme zit, hele simpele dingen werkelijk die je kunt leren in een week. Dat soort dingen weten is net zoets als alle geheimen kennen om met Super Mario Brothers op het hoogste level te kunnen

komen. Er is een soort magie voelbaar die optreedt als alle leden van een band van elkaar weten wat ze gaan doen, en die magie is er niet zonder theoretische basiskennis.

Bij het begin beginnen

Voordat we het allerbelangrijkste leren, namelijk hoe je uit notenschrift het ritme van een stuk kan afleiden en herkennen en hoe lang een noot gespeeld of gezongen moet worden, komt eerst iets anders dat belangrijk is: de *stamtonen*. Die moet je simpelweg beheersen, want dan weet je dat een E lager is dan een G, enzovoort. In hoofdstuk 5 gaan we dieper op de stamtonen in, maar hier zie je ze vast:

BELANGRIJK

C – D – E – F – G – A – B – C

Op *de notenbalk*, die uit vijf lijnen en vier tussenruimten bestaat, heeft elke noot zijn plek. Des te hoger een noot genoteerd staat, des te hoger klinkt ze. Je lees meer hierover in hoofdstuk 5.

I've got rhythm!

In dit hoofdstuk leer je hoe je noten telt en zo het ritme, de maat en het tempo van een liedje bepaald. Tijdens de muziekles moesten we vaak in onze handen klappen om een bepaald ritme te leren. En eigenlijk is klappen precies de goede manier om een gevoel voor muziek te krijgen. Want muziek is ritme, dus iets waarop je danst of in ieder geval met je hoofd op kan mee knikken. Natuurlijk is ritme niet zaligmakend. Muziek wordt ook bepaald door melodie en harmonie, maar het ritme is het begin van de muziek. Meer over ritme lees je in hoofdstuk 4.